

Evimizde verilen bir Konferanstan

İkinci İnönü Zaferinin Yıl Dönümü

Cemal Güllükün

Bugün ikinci İnönü zaferinin yirminci yıldönümüdür.

Bundan yirmi sene evel bugün Türkiyenin istiklâlini temin eden ve adına (İkinci İnönü) zaferi dedikleri bir hadise olmuştur.

Bu zafer; Lozan sulhunun yolunu açmış, Türk istiklâlinin bayrağını çekmiş, Türk Cümhuriyetinin temel taşı atmıştır.

Emsalsiz kahramanlığının şöhretini, Atamızın aziz bir hatırası parlak soy adını bu yurt parçasından alan Milli Şefimiz; bu muazzam eserile tarihimizin şanlı sayfalarını ebediyete kadar iftihar çiçekleriyle süslemiş ve bundan sonra da süsleyecektir.

Arkadaşlar;

İkinci İnönü zaferine takaddüm eden günlerde Atatürk'ün ve İnönü'nün kanaatleri şu idi: Eğer Büyük Millet Meclisinin elinde bir ordu, ve bu ordunun başında muntazam bir emir ve kumanda almazsa millî mücadelemizi millî mukavemetimizi bir isyan hare-

ketinden ileri götürmenin imkânı yoktur.

İşte o sıralarda garp cephesi kumandanlığına tayin olunan miralay İsmet beyin vazifesi; sür'atle bir ordu vücuda getirmek ve bu suretle nizam-sız derme çatma bu teşkilât fikrini kökünden yıkmaktı.

Arkadaşlar; bu nizam ve disiplin düşmanları, bittabi kumandana itaat etmiyeceklerdi. Başlanılan imtihan çok korkunçtu. Miralay İsmet Bey bir taraftan Türk tarihinin en tehlikeli dahili harplarından biri ile; diğer taraftan bu fırsattan istifade etmek isteyen istilâ kuvvetleriyle karşılaşmak mecburiyetinde kaldı.

Arkadaşlar; Miralay İsmet Beyin çok müstesna deha ve kahramanlığının ateşi karşısında her iki kuvvetin Türk Milletine yapmak istedikleri suikast bildiğiniz gibi eridi, yok oldu.

Çerkes Ethem kaçtı. Düşman orduları ise İnönü'nün önlüğünde mağlup

ve makhur oldu.

Ebedi Şefimiz Atatürk'ün İnönü'ne dedikleri gibi, düşmanın hırs istilâsı azim ve hamiyetinizin yalçın kayalarına başını çarparak hırduhaş oldu.

Arkadaşlar; Millî mücadelemizde sırf bir hatıra olarak bir hikâye arz edeceğim.

O zaman Kütahyada Darülmuaallimin müdür muavini olarak bulunuyordum Mektebimiz Çerkes Etem ve hem-paları tarafından işgâl edilmişti. Postahane de Kuvayi Millîyenin Sansör memuru sıfatıyla vazife görüyordum.

O sırada Kütahyada Büyük Millet Meclisinden bir hey'et gelmiş, umum Kuvayı seyyare kumandanı Çerkes Ethemle istişarelerde buluyorlardı.

Etrafta kulaktan kulağa dolaşan fısıltılar arasında şu kadarını duyabildik.

Çerkes Ethem; Garp cephesi kumandanlığına kuvvetlerinin miktarını bildirmediği gibi İsmet Bey'e hatta Mustafa Kemâl Paşaya bile kafa tutuyormuş

Arkadaşlar; Millet Meclisinden gelen hey'et Çerkes Ethemle anlaşamadılar, ertesi gün onlar Ankaraya döndüler; Çerkes Ethem de bütün çeteleleriyle birlikte Kütahyadan çekilerek düşman tarafına kaçtı.

Sabahleyin sokağa çıktığımızda şehirde çetelerden eser kalmadığını gördük; Herkeste derin bir sevinç ve heyecan vardı. Şimdi İsmet Beyin muntazam askerleri gelecekler deniliyordu. Halk caddelere dökülmüş; muntazam ve disiplinli Türk askerlerinin gelmesini coşkun bir heyecan ve hasretle bekliyorlardı.

Arkadaşlar: Hiç unutmam şehre

ilk giren Türk askerlerinin ayaklarına sarıldık, Göz yaşları arasında onları kucakladık. Bir taraftan İsmet Beyin bu askerlerini bir taraftan da vatan topraklarını öpüyorduk.

Aradan bir kaç gün geçtikten sonra İnönü Zaferinin müjdeleri geldi kışla önünde büyük bir merasim yapıldı. Müsaade buyurursanız bu merasimde söylediğim hitabeden bazı parçaları sırf bir hatıra olarak nakledeyim.

Tarih: (2 Nisan 1337):

Ordumuzun savlet ve dehşeti, ilâhî kahramanlıkları, bir haftadan beri geceli gündüzlü kanlı hücumlar karşısında Anadolunun simayi necabetini kanatmak istiyen alçak düşmanlarımız Tichalada, Yenişehirde, Dömekede yedikleri kanlı darbeleri bu defa da İnönüde yediler. Türk vatani bir kerre daha yaşamak hakkını İstiklâl damgasını Avrupa dünyasının o utanmaz çehresine vurdu.

Bu harp, bu istiklâl, hayat ve meşmat harbi bizlerden İnönü gibi daha pek çok fedakârlıklar, kahramalıklar bekliyor.

Şu dakikada kalplerimizi yurdumuzun üzerine koymuş, tırnaklarımızı topraklarımızın arasına geçirmiş, ölmek ve yaşamak için bütün mevcudiyetimizle uğraşıyoruz.

Şurasını bütün dünya bilsin ki biz ancak topraklarımızın başı ucunda albayrağımızın müşfik kanatları altında seve seve can verecek ve fakat Türk milletini Türk istiklâlini ebediyete kadar yaşatacağız.

Arkadaşlar; Atatürk ikinci İnönü zaferinin gerek Türk milletine ve gerekse İsmet İnönü'nün kendisine yüksek

ve parlak istikbâl ufukları açtığını söylemişlerdi.

Bu istiklâl bu-gün de parlak bir hakikat halinde gözlerimizin önündedir. Çünkü Türk milleti bu gün ebedî şerefi ve kuvvetli bir devletin sahibidir. İnönü de bu devletin reisi bu milletin çok aziz ve çok sevgi saygı değer bir şefidir.

Arkadaşlar; Biliyorsunuz ki çok ağır, çok nazik ve çok buhranlı bir devir yaşıyoruz. Bu ay, bu hafta yarın hatta bundan bir saat sonra neler olacağını hiç kimse tahmin edemez, hiç bir kimse kestiremez.

Hudutlarımıza kadar gelen bu karanlık ve karışık zamanda bizim içim yegâne teminat Millî Şefin, Millet Meclisinin, Cümhuriyet hükûmetinin etrafında sarsılmaz bir itimatla toplanmak, onun kıyametleri bile alt üst edecek olan emirlerini beklemektir.

Şurası muhakkaktır ki İnönü gibi müthiş imtihana vermiş Türk Milleti bu gün, her zamankinden daha sıkı bir tesanüt her zamankinden daha sağlam bir birlik içinde her zamankinden daha şahlanmış bir kütle halinde mukaddereta hakimdir.

Parolamız değişmemiştir Yegâne düsturumuz; Yurtta sulh ve emniyettir. Bizim bu can dâvamıza karşı hürmet edenlerin can dostuyuz Bizim mukaddes dâvamıza hiyanet edecek olanla-

ra da Millî Şef İsmet İnönünün çok sevdikleri şu sözleri tekrar etmekle iktifa ediyoruz Millî Şefimiz buyuruyorlar ki: Bu düşmalar; Kuvayi milliyeciler ruhu ile ayaklanan 18 milyonu karşılarında bulacaklardır.

Arkadaşlar; Bütün imkânsızlıklara diz çökertmiş olanların bütün güç imtihana girmiş ve başarmış olanların tecrübeleri rehberimizdir.

Kendimizden başka bir kimseye inanmayarak Türk ve sevk idaresinin dehasına güvenerek vatandaşlık vazifelerimize sükûtle, emniyetle, itmicanla devam ediyoruz.

Dünya ahvalinin gittikçe artan bu nezaket ve fevkâladeliği karşısında tam birlik ve beraberlik halinde millî şefimizin etrafında toplanmamız hükûmetin tedbirlerine, emirlerine canla başla sarılmamız, ayrılmaz, bölünmez bir çelik kütle halinde bulunmamız icabetmektedir.

Siyasetimiz ise, şuurculuk, temkinlik, uyanıklık, sağlamlık tek bir vücut halinde daima ayakta ve her zaman ayakta bulunmaktır.

Bütün milletlere emsalsiz kahramanlık destanları öğreten bu günde icabederse görülmemiş ve işidilmemiş kahramanlık destanları vermek için fırsat bekleyen kahraman ordumuz yaşasın.

(Yaşasın İnönü kahramanı Millî Şefimiz İsmet İnönü)

Eğitmenli köylerinden birisini ziyaret

TAHSİN ÖZDEMİR

Antalya İlk Tedrisat Müfettişi

Üç aydanberi iş başında bulunan ve her geçen gün muhitine daha faydalı ve müsmir olmaya çalışan Eğitimcilerin mesailerini daha yakından görmek ve onlara her çeşid işlerinde yardımcı olmak düşüncesiyle bölge gezici baş öğretmeni ile birlikte seyahatini kararlaştırıyor ve Akdenizin yalçın sarp kayaları arasında yüz yıllardan beri kurulduğu gibi kalarak hiç bir terakki ve umran eseri görünmeyen, muhiti itibarile şehirle alakası yalnız mahdut şahıslarına inhisar eden Antalyanın dağ köylerine doğru yol alıyoruz.

Muhtelif vadilerden toplanarak birkaç yüz adımda bir (sahil köylerinin bir kısmına hayat veren) binlerce yıldanberi boşu boşuna akan coşkun zamanlarında istediği yerden kendisine bir mecra bularak binlerce dönümlük sahayı taş ve kum yığınları içinde bırakan muhtelif çaylardan geçerek Ovayı bitiriyor ve dağa tırmanıyoruz.

Sayırsız çam ağ. ç. arı arasında sel tufanından kurtularak dar ve mahdut sahalarla cisimleşmiş ve halen başında birer altın taç gibi portakalları

bulunan bahçelerden geçipte dağa tırmanmaya başlayınca karşımıza sayısız ve hatta gıdasını nereden aldığına hayret ettiğimiz çam ağaçları çıkıyor.

Devlet bünyesinin kuvvetli birer mesnedi olarak yükselen çamlar içinde kıvrıla, kıvrıla uzayan patika yollarda saatlerce teneffüs edilen hava, çam havasıdır. Binlerce dönümlük sırtlarda ve dağlarda hususî bir ihtimamla yetiştirilen ormanlıklardan daha zengin olan bu orman bölgesinin bilhassa köy yolu telakki edilen patikaları etrafında ne yazık ki zehirli bir balta darbesiyle yaralanmamış ağaca pek az rastlanıyor.

Evleri umumî denecek bir ekseriyetle toprak damdan ibaret bulunan ve rakımı 800 metre olan (Giyikbayırı) adındaki köye giriyoruz.

Her adımda akan bol suların yanında tabii manzaralarda her an bir değişiklik göze çarpıyor, çam ağaçları seyrekleşiyor. Etrafı köylülerin (Harım) dedikleri çalılarla çevrilmiş ve içinde kirazdan başlayarak Nar, dut, fındık, elma, erik ve ceviz ağaçları bulunan küçük, küçük bahçeler görülüyor.

Köyde birkaç dönümlük düz bir yer bulmak kabil d. ğil. Enerjik Türk köylüleri yıllardan beri tabiatla mücadelede, ede bu dar muhitte hayatlarını idameye alışmışlar. Köyde her evin önünde başka bir mükimrenmiyecek kadar ağaç var. Yanına gelmeden ev olduğu anlaşılmiyan ve 40-50 haneden ibaret bulunan bu köy; Ak denize ve Antalyaya hakim. Akdeniz, lâcivert bir halı gibi köyün ayakları altında ve geceleri Antalyanın elektrikleri görülmekte.

Köye girince Eğitmenin faaliyeti göze çarpıyor, köy çeşmesinin ayakları temizlenmiş, yüklü bir hayvanın zor geçebileceği dar yollar biraz genişletilmiş, köy çocukları yeni gelenleri selâmlamayı öğrenmişler.

Köylüler, bizi çok sıcak bir alâka ile karşıladılar. Bu güne kadar yılda bir iki defa tahsildardan başka devlet memuru görmemiş olan köy halkı, 3 ay içinde 15-20 günde bir gezici baş öğretmenin köyelerine gelmesinden hükümetin köylüyü kurtarmak ve kalkındırmak hususundaki yerinde kararını takdir ediyorlar.

Okula gidiyoruz. Yeni bina yapılmıya kadar okul ittihaz edilmiş olan köy odası badanaalanmış, camlanmış, sıhhi olmak şartıyla 18 tane sıra ve bir karatahta yapılmıştır. Okula 7 si kız olmak üzere 42 talebe kaydedilmiş, 15 vatandaş da gece

dersanelerine yazılmışlardır. Köyün küçük ve büyüklerini yetiştirmek hususundaki alâka Eğitmeni köyde daha sevimli bir şahsiyet yapmıştır.

Köylüler, Eğitmenden ve teşkilât-tan çok memnundurlar. Bütün köylü, (Ah! biz bu cahillikten ve mektepsizlikten neler çekmedik Şimdi hepimiz okumanın değerini anladık ve öğrendik, Allah hükümetimizi ve bizim için çalışan büyüklerimizi başımızdan eksik etmesin.) Diyorlar.

Yeni yapılacak okul yerini geziyoruz. Bu köyde ekim tarlaları olan şey, topraktır. İçerisi Nar ağaçlarıyla dolu bir döşümden fazla bir yer (köyün ortak malı) okula terkedilmiş. Burası biraz münhat olduğundan binanın bu sahaya kurulması hava bakımından biraz mazuru. Gezici baş öğretmen, bu yerin üstündeki kayalıkta muvafık görüyor ve (ne iyi, fakat her taraf oirer küçük dağ.) diyor. Bu mu lââ, köylülerin (ne ehemmiyeti var, ikişer gün çalışmakla bu taşları kırar ve binayı buraya kurarız bu tepe köyümüzün en iyi hava alan yeridir..) sözleriyle mukabele görüyor ve hemen karar veriyor. Ben bu kararın tatbik edilerek taşların kırılmış ve istif edilmiş olduğunu gördüm. Şimdiye kadar 40 metre mikâp taş ile kireç ocağı hazırlanmış, keresteler damgalanmıştır. Köylüler, yağmur mevsimi geçince temeli atar ve en kısa zamanda binayı yaparız diyorlar.

Çocuklarının ve kendilerinin okuyup yazma derecelerinde her gün gördükleri inkişaf, köylere sonsuz hız vermektedir.

Daha pek çok seneler okul ve öğretmene kavuşmuyacaklarını anlamış olan köylülerin Eğitimci teşkilâtıyla kavuştukları nimetin hakkını takdir etmelerini görmek ne büyük bir zevktir.

Yakında yükselecek olan yeni binanın köylü hayalindeki tesirini sezerek Torosların başka bir silsilesi arasına sıkışmış olan (Yerbaşçandır) [*] köyündeki okulun temelini atmak üzere 1500 metre yüksekliğindeki yayla yollarına hareket ederken Bütün köylü; gezici başöğretmenin ikinci gelişine kadar taş, kum ve kireç gibi hazınlıkların tamamlanacağına emin olmamız teminatı ile bizi uğurluyorlar.

[*] Yerbaşçandır: köyündeki görüşler ikinci bir yazımıza mevzu teşkil edecektir.

S İ İ R

Şehit Dedeme

Dede sen cennetinde düşünme vatanını,
Baktırmam dolaşırken damarlarımda Türk kanı.
İrkimin şerefidir; çelik gibi askerim.
Yurduma kim bakarsa, haline tanrı kerim.
Ben kimim, kimin oğlu? Dünya bilir adımı,
Vatanımba kanıyla, toprak yağrulmadı mı?...
Dede, ey! aziz şehit, Türk erkeği kadını
Asker oldu, hür yaşar, sen tanı evladını.
Kim olsa gebertirim utkuma hor bakanı.
Ne çıkar gübre olur vatana zorba kanı.
Ölmek yaşamak kadar fatilidir sırasında
Örneği yaptığınız zafer hatırasıada..

İ. Hakkı Çelik

Antalya (İseriya pürşası) haşeresinin zuhur ve tahribatına aid bazı malûmat

Ticaret Odası Başkâtibi

Macit Selekler

Şimdi adını (İseria Purchassi) olduğun öğrendiğimiz ve eskiden (Germez) diye andığımız hastalığın Antalya Narenciye bahçacılığı üzerinde çok endişe uyandıran bir tarihi vardır.

Antalya'da Limon, Portakal, Mandalin, Turunc umumî tabirile (Narenciye) ne zamandanberi bulunuyor? nereden geldi? nasıl inkişaf etti? böyle bir tedkik yapmış değilim. Yalnız yakın tarihe ait bazı malûmat kaydedeceğim.

XIV üncü asırda Antalya'ya gelen Evliya Çelebi merhum; gittiği yerlerin yufkasından, şiş kebabından bahsettiği halde Antalya'da narenciye nevi'lerinden hiç birinden bahsetmemesi, Antalya'da narenciyenin çok eski bir tarihi olmadığını göstermekle beraber; bir nevi, Limonun dünyada "Antalya Limonu," diye anılması da pek de yeni olmadığını isbat etmektedir.

Elimizde 1900 tarihine kadar inebilen bazı vesikalardan anlıyoruz ki 1316 senesinde Portakal ve Mandalinlerimizi ıslah için aşı almak üzere Ticaret ve Ziraat Odası her sene Sakızdan 50 Mandalin, 50 Portakal fidanı celbine karar vermiştir. Yine bu kayıtlarda Konyadan gelen Ziraat Müfettişi ve Nümune tarlası müdürü Hamdi

bey Konyaya avdetinden sonra vilâyetten mutasarrıflığa gelen bir emirde "Meccanen arazi tedarik olduğu surette lâzımgelen alât ve edevat gönderilerek ve Tarablusşamdan 10,000 Portakal ve Sakızdan 5000 Mandalin fidanı celbolunarak Antalyada bir fidanlık tesis edileceği bildirilmiş ve hâla mahfuz 29 Teşrinevel/1366 tarihli Yiğitbaşı Ali mübürlü bir senette de (Koyunlarda Paşakızı arazisi namındaki iki tarafı şaranpol ve bir tarafı Dalgıç oğlu ve bir tarafı Hacı Kucut ile mahdut yüz dönüm tarlanın fidanlık yapılmak üzere meccanen terkedildiği) yazılmaktadır.

Yine bu tarihlerde Z. ve Ticaret Odası masraf itibariyle Sakızdan ucuz bulunduğu Alanya'dan Mandalin ve kırmızı limon fidanları getirderek dağıtmıştır. Narenciyenin geliş ve inkişafında Alanyanın Antalyaya takaddüm ettiği hatta ilk narenciyenin Antalyaya Alanya yoluyla girdiği kuvvetle muhtemeldir. Çünkü: Alanyanın Mısırda olan ticarî münasebatı eskiden daha sıkı idi ve çok eski zamandanberi Alanyalılarından Mısıra yerleşmiş olanlar vardır ki; bunlar eliyle Mısırdan gelmiş olması uzak sayılmaz.

Muhitimizde narenciye inkişafı

hakkındaki şahsî bir bilgimi buraya kaydetmeyi faydalı buluyorum. Bundan en çok 45 sene kadar evel şimdi memleketimizin en iyi ve çok narenciye yetiştiren çakırlar bahçelerinde limon portakal bulunmaz ve yalnız Nar, İğde, Ayva gibi meyvelerle nihayet tatlı limon bulunurmuş. 50 sene kadar evel orada Haldanoğlu namında bir adam köy camisinin yanındaki bahçesinde Antalyadan fidan getirerek portakal ve limon yetiştirmiştir. Çakırlar bu gün de hala her sabah olduğu gibi güneş doğmadan üç saat evel kalkarak akşamdan hazırladıkları, -herkesin bulunduğuna göre meyve veya odun gibi yüklerini hayvanlarına vurarak Antalyaya hareket ederler.

O zaman Haldanoğlu sessizce yetiştirdiği bahçesinde meyvelerini yükleyüp Antalyaya getirdiğinde, diğer Çakırlarlıların odun veya nar gibi meyvelerinden ibaret olan yükleri nihayet 8 10 metelik tuttuğu halde Haldanoğlunun yükünün 50 - 60 metelik tuttuğunu gören ve sırrına eren komşuları derhal bahçelerindeki ağaçları sökerek ve tatlı limonları aşilayarak portakal bahçeleri vücude getirmişler. Bahtılı, Sekçi, Hurma köyleri bundan çok sonra harekete geçmişlerdir.

Esasen Antalyada Narenciyenin biraz menfaat, daha çok merak ve süs telâkkisinden çıkarak kazanç ve servet menba'ı addedilmesinin tarihi nihayet 16 senelik bir maziye maliktir.

Bu inkişafa sebep; eskiden gümrük himayesinden mahrum Osmanlı istihlâk pazarlarına İtalyadan, ve Adalardan ve o zaman Osmanlı ülkesi olan Suriye ve Filistinden gelen narenciyenin Antalya mahsullerine Burdur Isparta gibi yakın iç memleketlerden başka pazar bırakmamasından ileri geliyorken bu gün bütün memleket pazarlarını kendi mahsullerimizden başka mal almamakta olduğu ve hatta Rusya, Almanya gibi dış pazarlara da ihracata imkân bulunduğu şüphe yoktur.

1320 (1904) senesinde ilk defa olarak Germez [İserya pürşassi] hastalığından telâş ve şikâyetin başladığı görülüyor. 14 / Teşrinievvel / 1320 tarihli Ticaret odasından mutasarrıflığa yazılan bir müzekkerede (Antalyanın ev avluları olan bahçelerindeki Limon, Turunç, Portakal, Mandalin ağaçlarına şu aralık bir nevi hastalık arız olmuştur. Buda ağaçların sak ve evrakında meyvalarında kireç renginde bir nevi teselsül ve incimad eden ufak ufak danelerden ibaret olarak bez parçaları ile silinmek suretile def'ine çalışılıyorsa da silindikçe fena bir rayiha ile sarı su haline tehavvülen ağaçların heyeti umumiyesine yayılıp nihayet bulunduğu ağacı kurutmakta olduğu bu hastalığın bahçelerde sirayet ederek binlerce ağacı ifna edeceği) nden bahsolunmakta ve izalesi için ne gibi tedabiri fenniye alınacağına Konya vilâyetinden istiyzanı rica edilmektedir.

Bu ilk şikâyette hastalığın kasaba içini istilâ ettiğinden ağaçlar kurduğundan bahsedilmesine göre hastalığın gelişi bu tarihten hayli zaman evvele aid olmak lâzımdır. Filhakika eldeki bazı vesaikten anlaşıldığı ve şahsî malûmatımız cümlesinden bulunduğu üzere hastalık Antalyaya 1899-1900 senelerinde Antalyalı Kereste taciri Hacı Ali Efendinin Dimyattan getirttiği bir Gül fidanı ile gelmiş ve ilk defa onun evindeki Gül, Man'alin gibi ağaçları sararak bilahara komşusu Yusufakinin evine geçmiş ve 5 sene içinde bütün memleketi istilâ eylemiştir.

Konya vilâyeti 19/Teşrini evel/320 tarihli tahriratla yapılan istiyzana nümune tarlası Md. ifadesile verdiği cevapta ağaçların Bordo bulamacı veya Tütün suyu ile dezenfekte edilmesini ve budanarak dalların yakılmasını tavsiye etmektedir.

Odanın 15/Kânun sani/321 tarihli

kararında bu tedbirin müsmir olmadığı hastalığın Bahçe aralarına da sırayete başladığı zikredilmekte ve (eşcarın sak ve evrakında lâyuad beyaz havlardan ve bu havların için kırmızı renkli ve müteaffiu kesirülvucud mikroplardan) ibaret olduğu hastalıklı ağaçların sökülerek yakılmasından başka çare olmadığı zikredilmiştir.

Filhakika bir çok ev ve bahçelerde narenciye ağaçlarını ve meyvalarını mahvettikten başka diğer ağaçlar ve hatta sebzelerin de hastalık ifrazatıyla simsiyah pis bir hale gelbiğini gören bahçe sahipleri ağaçları hep sökmüş ve yerine o zaman yeni inkişafa başlayan Muşmula [Malta eriği] dikmişti.

13/Haziran/322 tarihli Konya vilâyetinin tahriratında hastalığın tetkik ve teftişi için Vilâyet Ziraat Müfettişi ve nümune tarlası Md. Cevdet beyin gönderildiği bildirilmektedir,

— Sonu var —

Manavgatın Taşagül nahiyesine bağlı Beydiğin köyünden Ali kehya oğullarından 1296 doğumlu Hasan oğlu Mehmet Aşıktan parçalar...

Kesikbeli yolunda çalışan ameleye

İhtiyarladım beynim sulandı
Ameleler birbirine ulandı
Kargıhanı üstüne üç makine dolandı
Vali geliyor haberin olsun.

Antalya Valisi Bay Haşim İşcana

Safa geldin Antalyanın Valisi
Gene mi geldi Beydiğinin Aşık delisi
Bu yollara memnun kalır Türkiyenin Ulusu

Vali geliyor Nasın şanında
Alay Kumandarı kondokdur da yanında
Biz de kavuştuk üzümcü hanında
Allah ömür versin şanlı valimiz

Beydiğindir bizim asıl elimiz
Ördek uçtu viran kaldı gölümüz
Kesik belidir bizim yolumuz
Bakmaya geldi büyük Valimiz

Bastalandım mideme çöktü bir zakkum
Burada yokdur doktor ile hekim
Antalya yolları Konyaya yakın
Allah ömür versin şanlı valimiz.

Altmışa girdi Aşıkın yaşı
Balta kesmiyor Kesğin taşı
Bu kabar olur köylülerin işi
Sana derim sana kondokturbaşı.

Aşık destanın söyle birbirine
Bunu da kabul edersiniz inşaallah nafaa yoluna

Aşık Mehmet

KOŞALIM HUDUTLARA

Koşalım: Aşkımızı kalbe motör yaparak,
Koşalım: Yar yerine ana yurda taparak!

Kaç nehir feyz alacak yine damarımızdan,
Soğumak vakti geldi dostlarım, karımızdan!

Çelik kal'eler gibi gererek bağrımızı,
Verelim bu cennete, en güzel varımızı;

Korkmiyalım bir nebze ölümü düşünerek,
Çoktan unutulurduk, biz ölmeyi sevmesek.

Hudutlar: bir cenk değil düğün yeridir bize,
Kâinat gıpta ile bakacak neş'emize!

Tarihi yeni baştan süslemek demi, şanla;
Bağrımızda yeniden volkanlaşan imanla.

Yine mağrur başımız semalara yükseldi,
Bir başka 30 Ağustos yaratmak demi geldi!

Bir yana fırlatarak gündelik kaygumuzu,
Doğacak zaferlere açalım ruhumuzu!

Koşalım hududlara, dostlarım hududlara,
Gaye yem olmak değil: sırtarmak haydutlara!

Koşalım: aşkımızı kalbe motör yaparak,
Koşalım :yar yerine, ana yurda taparak!..

10/5/1941

Antalya: Şaban Tüzün

Masal her milletin edebiyatında mevcuttur. Bu, bir tahayyül mahsul ve semeresidir. Masal, mücerret bir fikri izah maksadıyla tertip edilen uydurma bir hikâyeden ibarettir. Bu iki unsurdan, ahlâk dersi vermek ciheti gaye, ve uydurulan şey de vasıtaadır.

La Fontaine ahlâkî netice, masalın ruhu, uydurulan fıkra ise cismidir, demiş olmakla masalın tam ve güzel bir tarifini yapmıştır.

Bu münasebetle, La Fontaine'in böyle güzel bir formül haline koyduğu bu kaideden istediği gibi istifade ettiğini de söylemek icap eder.

La Fontain in masallarından bazılarında ise bir ahlâkî netice yoktur. Daha doğrusu bunlar tablo, hikâye ve küçük hikâyelerdir.

Eski Yunan ve lâtin masalları modern masaldan daha basit ve daha kısa olup daima bir ahlâkî netice ihtiva ederler. Ezobun masalları hiç değişmiyen şu formül ile nihayet bulmaktadır: (Bu masal şunu isbat eder ki.)

Fedr (masaldan matlup olan insanların hatalarını tashih etmektir) der.

Masalın menşeyi pek eski zamanlar içerisinde gayip olmaktadır.

Hint masalları denilen masallar se-

kizinci asırda arsp lisanına nakil edilerek tamim edilmiş olmakla beraber sanskrit (brahman lisanından) pehlevî lisanına çevrilen, beş kitap manasına gelen Pañçatatra ise Vişnu harmanın Eseri Pilup brahman bunu iki Prensin talim ve terbiyesi için yazmıştır. Bu ihtiyar müellifin hangi tarihte yaşadığı malumdur. (Pilpay) e (Lokmana) gelince bunlar uydurma şahsiyetlerdir. Hint masalarında, kuvvetli tabiat hisleri, tahayyül, güzellik ve fevkaladelik merak ve zevki vardır.

Kadim Yunanlılar, masalın Milattan evvel VI. asırda yaşayan Frikya veya hut tirakyalı esir Ezop tarafından icad edildiği iddia etmişlerdir. Bu fıkralar, Yunan nesrinin ilk şekillerinden biridir. Fakat bundan daha evvel, sekizinci asırda (Heirod) un atmaca ve bülbül isminde çok canlı ve mükemmel bir şah eserini buluyoruz.

Yedinci asırda (Stesikor) da kartal ve tavşan isminde bir masal yazmıştı. Ezobun eserlerinin uzun bir müddet yazı dışında kalmak suretiyle taammüm etmiş olması da pek muhtemeldir.

Sokratın hapiste iken bu masalları manzum olarak yazmak istediği ma-

lumdur. Ezobun (358) masalının metni elimize gelinceye kadar bir çok tahvül ve tebeddülata uğramıştır. Hayvanları sahneye getiren Ezobun bu masalları fikranın kısalığı, kat'iyet ve mükemmeliyeti, müşahede ve tetkiklerinin isabeti ve hissenin apolojiye muvaffakiyetle adapte edilmiş olması itibariyle tavsiyeye şayandır.

Bu masallar milâddan evvel ikinci asırla üçüncü asır arasında ve kat'isurrette tayin edilemeyen bir tarihte Babriyos tarafından manzum olarak nakil ve tercüme edilmişlerdir. Babriyosun kurunu vustada gayip olan eserlerinden bir kısmı 1843 de Atos dağı manastırında bulunmuştur.

Milâdın dokuzuncu asrında, İgnatius Majister isminde biri, Fabriyosun masallarıyla La Fontaine in elde edebildiği (kuvatren) leri tertip etmiştir.

Latinlerde, Fedre kadar masal ortada dolaşmış ve fakat bir ebedî nevi olarak telâkki edilmemiştir. İşte bundan dolayı, şair Horasın kendi nazariyelerini tatbik ettiği muhtelif masallarına tesadüf ediyoruz. Bu masallardan bazıları şunlardır. (İki fare - Gelincik Geçik.)

Bir az daha sonra, İmparator Ogüst zamanında, azad edilmiş esirlerden C. Jülüs Phaedrus veyahut Phaedre (Phèdre) Ezobun masallarını Roma telekkisiae göre tadil etmek istemiştir. Bu üslubunun güzelliğiyle okuyucusunu

teshir etmek istiyen daha edip ve daha artist bir Ezoptur. Masal mecmuası İambik trimetr nazmı şeklinde olmak üzere beş kitaptan mürekkeptir. Bu masallar ekseriya müellefin fuzuli olarak kendine adalet icra ve tevzi eden bir hakim sıfatı verdiği çok acı hicivlerdir.

Phèdre'in tesiri kurunu ula ve kurunu vustada hiç mesabesinde olmuşken on altıncı ve onyedinci asırda çok büyüktür. Bilâkis Ezop orta çağda umum teveccühüne o kadar mazhar olmuş ve şöhret kazanmıştır ki bütün masal mecmualarına küçük Ezoplar manasına gelen (d'Ysopets) ismi verilmiştir. Meselâ on ikinci asırda Marie de France in masal kitabı.

Bu devrin mecaz, kinaye ve hicve karşı olan meyil ve zevki o kadar büyük ve o kadar şiddetli idi ki halk masal müelleflerine ve Romanın hayvanlarla gürüşen adamını kendilerine münhasıran kahraman olarak seçen müharrirlere pek çok masal mevzuları ilham etmiştir. Fakat, bu merak ve bu zevk bilhassa (Romna de Renard) ismi verilen ve muhtelif milletlerin muhtelif devirlerde yarattıkları ve müşterek eserleri olan yarı kahramanca ve yarı komik Epopenin doğmasına yardım etmiştir.

Renesans devrinde bir çok hümanistlerin, Ezobun eserini gerek latince ve gerek fransızca olarak nazma çevirmek istemişler ve İtalyan (Abstemi-

u) ile fransız (Gilbert Cousin) latince masallar yazmışlardır. On altıncı asrın bazı muharrirleri büyük kıymeti haiz masallar tertip etmişlerdir. Bu meyanda şunları sayabiliriz: Marot'un (Arslan ve fare) hikâyesi Bona-ventura Desperries nin (İlmî simyacıların pazara süt çanağı götüren kadıncağızla mukayesesı) Regniernin (Kurt Aslan ve Katır)ı.

Fakat La Fontaine in hakikî mübeşşiri Marot Regnier ve Rabelais dir. La Fontain, kendinden evvel gelenler ile taklit ettiklerini o kadar gölgede bırakmıştır ki bu vadide hatıra gelen yalnız o olmuştur. Bununla beraber La fontaine ve fenelonda n başka on yedinci asırda Benderade Perrault-Senece ve saire tarafından ve bundan sonraki asırdada kıymeti daima teslim ve kabul edilmesi lazım gelen Florian-dan başka Lamotte 1718 Duc de Nivenais 1796, Richer 1729, Paps Aubert 1756, Le Bailly 1748, tarafından masal çok işlenmiştir.

Bu gibi üstatların elinde masal za-

birî besateti içinde çok ince bir edebi nevi haline gelmiştir. Bu da, hivrin bir diğeri.

On dokuzuncu asırda ise d'Arnault 1834. Lachambaudie 1839 ve Vignet 1843 in masallarını görürüz. Bu temayüle karşı bir aksitesir olarak on dokuzuncu asrın bazı masalcıları, masal nevini çocuk zekâ ve seviyesine yaklaştırmağa çok uğraşmışlardır.

Ratisbonne, bu yolda La Fontaine nin bazı masallarını tekrar yeniden yazmıştır.

Zemanımızda, Fransada Franc Nohain mizahî tarzda masallar tertip etmiştir.

Fransadan başka, masal, diğer memleketlerde de muvaffakiyetle ilerlemiştir. Almanyada, Lessing; Gellert, Hagedorn, Lichtwer, Efeffel; Hollanda da jacpkatz; İspanyada jean Ruiz D. Thomas de Yriarte, Samaniego; İtalyada Pignotti; Rusyada Bogdonwitch ve jean krilov v.s tarafından işlenmiştir.

Masal bazı ahvale göre bu memleketlerde Fransaya nazaran daha sade bir şekil, ya daha halkcı veyahut daha felsetî bir mahiyet almıştır.

BEYİN HUMMASI

MENENJİT

Halkevi Köy Hekimi

Köylü kardeş:

Bu gün de seninle beyin humması hakkında konuşacağız. Bu hastalıkta kâh tek tük kendisini gösteren, bazan da büyük salgınlar yaparak çok ziyan veren bulaşık bir hastalıktır.

Beyin hummasına tutulmuş bir hasta bütün etrafındakilere hastalığı bulaştırabilir. Bazan da hastanın yanında bulunup kendisi hastalığa tutulmadan mikrobu boğazında taşıyıp etrafa bulaştırıcıları vardır. Onun için beyin hummasına tutulmuş hastaların yanında bulunanların da yanına pek yanaşmamalıdır.

Hastalık nasıl başlar

Beyin humması çok defa ısıtma gibi üşüyüp titreme ile başlar. Sıcaklık gelir. Kafası ağrır. Kusar. İlk bir iki günde ısıtma, soğuklama, grip zannedilir. Fakat gün geçtikçe ağırlaşır. Kafa ağrısı gittikçe artar. Üçüncü güne doğru ensesi kasılır. Çenesini göksüne değdiremez, ışığa bakamaz olur. Beli, baldırları ağrır. Zincir kemiğine basınca ağrısından bağırır. Hasta yatağında yan üstü yatar. Tüfek horuzu gibi ensesi geriye kasılı oylukları karnına bükülü, kolları bedenine bitişiktir. Ensesini yok-

layacak olursan tahta gibi sertleşmiş görürsün. Hastayı evvela sırt üstü yatırtıp oturtmak istersen dizleri bükülür. Kafa ağrısından hasta ikide bir kuş gibi çığırır. Dişlerini gıcırdatır. İnilder. Gözleri kamaşdığından gözleri yumulu durur. Ufacık bir şamatadan sıçrar rahatsız olur. Isıtmada olduğu gibi bu hastalıkta da dudakların etrafında uçuklar peyda olur. Bedeninde bazan küçük, küçük kırmızı lekeler belirir. Derisini tırnağınla yavaşça çizerek olsan çizdiğin yer kıpkırmızı kabarır. Başka hastalıklarda sıcaklık artınca hastanın nabızı sık atarken bunda yavaş atar. İdrarını edemez olur.

Hastalık ağırsa bir kaç gün sonra hasta kendinden geçer. Bir hafta içinde ölür. Bu hastalığın bazan insanı bir günde hatta bir kaç saatte öldürü veren yıldırım şekli olduğu gibi dört beş gün içinde hafif bir grip gibi gelip geçivereni de vardır. Bazan da iki buçuk ay süreni bile görülür. Ne olursa olsun bu hastalık çok işkence eden bir hastalıktır. Kendi haline bırakılırsa bu hastağa tutulananların yarısından çoğu öler. Kurtulabilenler de ya kör olur, ya sağ olur, ya aklını kaybeder, yahut da ka-

türüm kalır. Kendi haline bırakılıp tedavi edilmeyen yahut da tedaviye geç götürülen hastalardan sağlam kalabilenler çok azdır. Vaktiyle hastaneye yatırılanlar ise kurtulabilir. Onun için birisi böyle üşüyüp titreme kusma ve kuvvetli kafa ağrısı ile hastalanınca vakit geçirmeden hekime ve daha iyisi hastahane-ye götürmelidir. Gidinceye kadar da hastaya temiz bakmalı. kafasına kar koymalıdır. Götürürken hastayı şırkmal, yanında fazla şamata etmemelidir.

K O R U N M A

Bu hastalığın mikropları en ziyade ağızda ve boğazda bulunduğundan için hastanın salyası, sümüğü, kusmuğu hastalığı başkalarına bulaştırabilir. Hasta öksürür veyahut bağırırken boğzından fırlayan, göze görünmiyecek kadar küçük tükrük habbecikleri, soluk alırken etrafındakilerin boğazına girer. Onların içinde bulunan mikroklarda orada yerleşip üreyerek hastalık başlar. Onun

için mecbur olmadıkça hastaların yanına sokulmamalı. Bu çeşit bir hasta görünce hemen hükümet veya belediye hekimine haber vermeli. Evvelâ hastalığın çıktığı evdeki insanlara ve sonra mümkünse bütün köye aşı yaptırmalı. Hastanın yanında bulunanlar kendini hastanın salyasından korumalı, ellerini sık sık yıkamalı. Hastanın odasını havalandırmalı. Sonra Tripaflavine denilen ilâcın iki yüzde bir sulandırılmışından sabah akşam her iki burun deliğine dörder beşer damla damlatmalı. Bu ilâcın yattığı yerde damlatmak ve damlatılan ilâcın genizden boğaza kadar indüğünü duymak gerekir.

Hastanın bulunduğu evde mektebe giden çocuk varsa on onbeş gün onları mektebe salmamalı. Onların da burnuna her gün sarı ilâctan damlatmalı. Velhâsıl beyin humması çıkan bir yerde böylece bir iki ay tetikte bulunmalı. Şüpheli olacak bir hasta görünce yine hemen hekime haber vermelidir.